

გადასახადები და მათი ზეგავლენა ეკონომიკის სტაბილურობაზე

Taxes and their Impact on Economic Stability

ბეჟარ კილასონია - დოქტორანტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
beqarkilasonia@gmail.com

Beqar Kilasonia - PhD Student, Georgian Technical University
beqarkilasonia@gmail.com

Abstract

Taxes are an important source for the functioning of the economic system. Without taxes the state will not be able to exist.

The fee is a certain amount of money that is paid by the tax payer budget or by the state fund. Taxes are some kind of service to the public by the state. The state economy regulates the change of taxation system, tax maneuvers and tax payments.

The economic role of the state is clearly expressed in respect of the budget. Effective functioning of the economic system of the country depends largely on the tax system. The inefficient distribution of resources, resulting in economic growth hindering, which in turn affects the country's rating and development.. In order to maintain a stable economy, the State is obliged to properly determine existing risks to accumulate them in one area and in an instant response. Excessive taxes can cause major damage to the country's economy, increase unemployment, reduce private savings, increase public expenditure and others. The state economy regulates the change of taxation system, tax maneuvers and tax payments.

Keyword: Principle of Justice, Liberal Tax Model, Strict Tax Model, Tax Regulatory Function, Tax Social Function, State Budget.

შესავალი. გადასახადები სათავეს უძველესი დროიდან იღებს. მან გაიარა რიგი ეტაპები და შემდეგ ჩამოყალიბდა ერთიან სისტემად, რომლის გარეშე სახელმწიფოს არსებობა შეიუძლებლია.

გადასახადი სახელმწიფო და მუნიციპალურ ბიუჯეტებსა და სპეციალურ სახელმწიფო ფონდებში სავალდებულო შენატანია, რომელსაც იხდის გადასახადის გადამხდელი, გადასახადის აუცილებელი, არაექვივალენტური და უსასყიდლო ხასიათიდან გამომდინარე. არც ერთ სახელმწიფოს გადასახადების გარეშე არსებობა არ შეუძლია, რადგან იგი ქვეყნის ძირითადი სახელმწიფო ფინანსური გეგმის - ბიუჯეტის შემოსავლის მთავარ წყაროს წარმოადგენს.

ეკონომიკური სისტემის ფუნქციონირებისათვის გადასახადები უმნიშვნელოვანეს წყაროს წარმოადგენს. იგი სახელმწიფოსა და მეურნე სუბიექტებს შორის ურთიერთდამოკიდებულების დონესა და ხარისხს ასახავს. უპირველეს ყოვლისა გადასახადები თავისი ეკონომიკური ბუნებით განაწილებისა და გადანაწილების გზით მიღებული ეროვნული შემოსავლის ნაწილია, რომელიც მიმართულია დაუკმაყოფილოს ხელისუფლებას ფინანსური მოთხოვნილება. გადასახადების გარეშე სახელმწიფო არსებობას ვერ შეძლებს. საიდანაც სახელმწიფოსა და მეურნე სუბიექტებს შორის არათანაბარუფლებრივი, ცალმხრივი საგადასახადო ურთიერთობა მომდინარეობს. სწორედ ამიტომ, აღნიშნულ ურთიერთობებში სახელმწიფო წარმოადგენს მთავარ, აქტიურ მოქმედ პირს, ხოლო გადასახადს სახელმწიფოს მიერ დადგენილი სავალდებულო საგადასახადო კანონების პასიური შემსრულებლები იხდიან.¹⁴

საგადასახადო ურთიერთობა, ეკონომიკურ ურთიერთობათა სისტემაში რამდენიმე თავისებურებებით გამოირჩევა. პირველი, იგი გამოიხატება იმაში, რომ გადასახადები ატარებენ აუცილებელ ხასიათს, ისინი ქმნიან ეროვნული შემოსავლის იმ ნაწილს, რომელსაც სახელმწიფო გადასახადის გადამხდელისგან იძულების წესით იღებს. ასეთი ადმინისტრაციული მეთოდის აუცილებლობას განაპირობებს, გადასახადის გადამხდელთა ფსიქოლოგია. ისინი საკუთარი შემოსავლების მაქსიმალურ გადიდებასა და გადასახადის გადაუხდელობას ცდილობენ. ამიტომაცაა, რომ გადასახადის გადახდა ნებისმიერი პიროვნებისა თუ სამეურნეო სუბიექტისთვის მეტად მძიმე და არასასიამოვნო პროცესია.

გადასახადი წარმოადგენს განსაზღვრულ ფულად შენატანს, რომელსაც იხდის გადასახადის გადამხდელი ბიუჯეტში, ან სახელმწიფო ფონდში დადგენილი წესით. ფართო გაგებით კი გადასახადი წარმოადგენს დამოკიდებულებათა რთულ სისტემას, რომელიც მოიცავს მთელ რიგ ელემენტებს. გადასახადი, როგორც კომპლექსური ეკონომიკურ-სამართლებრივი მოვლენა წარმოადგენს განსაზღვრული, ურთიერთდამოკიდებული ელემენტების ერთობლიობას. ამასთან, თოთოეულ მათგანს გააჩნია დამოუკიდებელი იურიდიული მნიშვნელობა. დამოუკიდებელი ელემენტების გამოყოფა განპირობებულია იმ

¹⁴ ბახტაძე ლ., კაკულია რ., ჩიკვილაძე მ. საგადასახადო საქმე, თბ.,თსუ, 2007

ურთიერთობების განსაკუთრებული მნიშვნელობით, რომლებიც ეხება გადასახადის გადამხდელების მატერიალურ ინტერესებს

მთლიანობაში შესაძლებელია ითქვას, რომ გადასახადები ერთგვარად წარმოადგენს სახელმწიფოს მიერ საზოგადოებისადმი გაწეული მომსახურების საფასურს. დღევანდელ თანამედროვე და ცივილიზებულ საზოგადოებაში გადასახადების წინაშე წაყენებულ ამოცანათა წრე თანდათან ფართოვდება. ცივილიზებული სახელმწიფოები საგადასახადო მექანიზმს აქტიურად იყენებენ საზოგადოებრივი წარმოების დინამიკისა და სტრუქტურის რეგულირებისათვის, სამეცნიერო-ტექნიკური და ტექნოლოგიურ მიღწევათა პრაქტიკაში დანერგვისა და სხვადასხვა სახელმწიფოებრივი მიზნობრივი პროგრამის რეალიზაციისათვის.¹⁵

გადასახადების დამოკიდებულება ეკონომიკაზე ძალიან დიდია, რადგან ეკონომიკის ნორმალური ფუნქციონირებისათვის აუცილებელია გადასახადების მობილიზება, მათი სწორი და ჯეროვანი გამოყენება და რაც მთავარია იმ პრიორიტეტების განსაზღვრ, რომელიც მოცემული მომენტისათვის უმთავრესია. გადასახადის **სამართლიანობის პრინციპის თანახმად**, სახელმწიფოს ხელქვეითები ვალდებული არიან, შეძლებისდაგვარად, თავისი შესაძლებლობების შესაბამისად მიიღონ მონაწილეობა სახელმწიფოს შენახვაში, ანუ შემოსავლების შესაბამისად, რამდენადაც სარგებლობენ სახელმწიფოს მფარველობით და დაცვით. აი სწორედ აქ იწყება გადასახადებსა და ეკონომიკას შრის კავშირი, მათი დამოკიდებულება ძლიერი სახელმწიფოს შენებისათვის. ჩვენ გვსურს ვიყოთ დაცული, გვქონდეს ბედნიერი და უზრუნველი სიბერე, მივიღოთ უკეთესი განათლება და სამედიცინო მომსახურება, გვქონდეს მეტი შემოსავალი და უმუშევრობის დაბალი დონე, ამავედროს იმ მოთხოვნიულებების დაკმაყოფილების შესაძლებლობა, რომელიც პირველადი და მეორადი მოთხოვნილებით ხასიათდება. ყოველივე ზემოთჩამოთვლილისათვის კი აუცილებელია თითოეულმა მოქალაქემ თავისი წვლილი შეიტანოს იმ პროცენტულობით რის საშვალეზასაც აძლევს არსებული ეკონომიკური მდგომარეობა. ყოველი გადასახადი იმგვარად უნდა იყოს ჩაფიქრებული და დამუშავებული, რომ მას

¹⁵ კაკულია რ., საქართველოს საგადასახადო სისტემა და ფისკალური პოლიტიკა, ჟ. „გადასახადები“, N13, 2002

ამოჰქონდეს და აკავებდეს მოსახლეობის ჯიბიდან იმაზე ნაკლებს, რაც მას მოაქვს სახელმწიფო ხაზინისათვის. დაავალდებულო მოსახლეობას გადაიხადოს, ამ გზით შესაძლოა შეამცირო და გაანადგურო კიდეც ის ფონდები, რომლებიც საშუალებას აძლევს მოსახლეობას გადაიხადოს გადასახადები მარტივად.¹⁶

როდესაც ვსაუბრობთ გადასახადებზე და მის გავლენას ეკონომიკაზე აუცილებელია ცალკად შევხვით გადასახადის რამოდენიმე ფუნქციას და მის კავშირს არსებულ ეკონომიკურ სისტემასთან. გადასახადის ფისკალური ფუნქცია ვლინდება სახელმწიფოს ფინანსური რესურსებით უზრუნველყოფაში, რომელიც აუცილებელია საერთო სახელმწიფოებრივ მოთხოვნილებათა შესასრულებლად.

გადასახადების სოციალური ფუნქციის, ანუ მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფების შემოსავლების გამოთანაბრების ფუნქციის ამოცანაა მაღალშემოსავლიანი ფიზიკური და იურიდიული პირების პროგრესული საგადასახადო განაკვეთებით დაბეგვრის მეშვეობით ეროვნული შემოსავლის დაბალშემოსავლიან ჯგუფში გადანაწილება. გადასახადების სოციალური ფუნქციის რეალიზაცია ხორციელდება სხვადასხვა მოცულობის შემოსავლებზე არათანაბარი დაბეგვრის გზით. საწარმოებისა და მოსახლეობის პირადი შემოსავალი უმეტესწილად იბეგრება პროგრესული საშემოსავლო გადასახადით. როგორც პრაქტიკა გვიჩვენებს, პროგრესიული მეთოდით გადასახადების ამოღება იწვევს აზრთა სხვადასხვაობას მოსახლეობის ცალკეულ ფენებში. დაბალშემოსავლიანები თვლიან, რომ გადასახადის განაკვეთი მაღალ შემოსავლებზე კიდეც უფრო უნდა გაიზარდოს, ხოლო მაღალშემოსავლიანები თვლიან, რომ მათი შემოსავლების მაღალი კოეფიციენტებით დაბეგვრა ამუხრუჭებს ინვესტიციურ აქტივობას და შესაბამისად ეკონომიკურ ზრდას. სოციალურად ყველაზე არასამართლიანია არაპირდაპირი (ირიბი) გადასახადები (დამატებული ღირებულების გადასახადი, აქციზი). ისინი თანაბარ საგადასახადო ზეწოლას ახდენენ საზოგადოების თითოეულ წევრზე. ამასთან, მათი ზეწოლა განსაკუთრებით უარყოფით გავლენას ახდენს მოსახლეობის დაბალშემოსავლიან ჯგუფებზე. საქმე იმაშია, რომ არაპირდაპირი გადასახადები წარმოადგენენ პროდუქციაზე და

¹⁶ კოპალეიშვილი თ., ჩიკვილაძე მ., გადასახადები და დაბეგვრა, თბ., თსუ, 2011

მომსახურებაზე ფასნამატს, რის გამოც, მომხმარებელი მას თავისი პირადი შემოსავლიდან იხდის. რა თქმა უნდა, მოსახლეობის მაღალშემოსავლიანი ჯგუფებიც ჩვეულებრივი მომხმარებლები არიან და მათზეც ვრცელდება ფასნამატის საკუთარი შემოსავლიდან გადახდა, თუმცა ის მათ იმ სიმძიმით არ აწევბა, როგორც დაბალშემოსავლიან ჯგუფებს. გამომდინარე აქედან, სოციალური სამართლიანობის მიღწევის მიზნით, საგადასახადო სისტემა უშვებს ცალკეულ შეღავათებს მოსახლეობის დაბალშემოსავლიანი ჯგუფებისათვის.

გადასახადების მარეგულირებელი ფუნქციის არსი იმაში მდგომარეობს, რომ გადასახადები აქტიურად მონაწილეობენ ეროვნული შემოსავლის გადანაწილების პროცესში, ასტიმულირებენ ან ანელებენ ამ პროცესის ეტაპებს. ასევე ძლიერებენ ან ასუსტებენ კაპიტალის დაგროვებას, მოსახლეობის მსყიდველობით უნარიანობას. გადასახადების მარეგულირებელი ფუნქცია მჭიდრო კავშირშია გადასახადების ფისკალურ ფუნქციასთან. სახელმწიფოებისათვის ეროვნული შემოსავლის ნაწილის მობილიზაცია, იქნება ეს მისი გადიდების, თუ შემცირების პოზიციებიდან, მუდმივად იწვევს გადამხდელებთან სისტემატიურ შეხებას, რაც საბოლოო ჯამში, საშუალებას აძლევს ხელისუფლებას რეალური ზემოქმედება მოახდინოს ქვეყნის ეკონომიკაზე, კვლავწარმოების პროცესის ყველა სტადიაზე. საყურადღებოა, რომ მარეგულირებელი ფუნქცია დიდ ეფექტს იძლევა ეკონომიკური სტაბილიზაციის პირობებში. ამასთან, კრიზის პირობებში მისი მნიშვნელობა ეცემა.¹⁷

სახელმწიფო ეკონომიკის რეგულირებას ახორციელებს დაბეგვრის სისტემის ცვლილებით, გადასახადების მანევრირებით და საგადასახადო შეღავათების დაწესებით. პრაქტიკაში ეკონომიკური რეგულირებისათვის გამოიყენება ორი საგადასახადო მოდელი: **ლიბერალური და მკაცრი**.

ლიბერალური საგადასახადო მოდელის გამოყენებისას დაბალია საგადასახადო განაკვეთები, შედარებით მეტია საგადასახადო შეღავათების წრე, რის გამოც გადასახადის გადამხდელებს თავიანთ განკარგულებაში რჩებათ შემოსავლების უფრი დიდი ნაწილი და შესაბამისად, შესაძლებლობა ეძლევათ წარმართონ იგი ინვესტირებისათვის, საწარმოთა

¹⁷ გველესიანი მ. „ეკონომიკური რეგულირება“, თბილისი 2000

ტექნიკური და ტექნოლოგიური სრულყოფისათვის, რაც საბოლოო ჯამში იწვევს შრომის ნაყოფიერების გადიდებას, პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას და ეკონომიკურ ზრდას.

მკაცრი საგადასახადო მოდელი გულისხმობს მაღალ საგადასახადო განაკვეთებს და შეღავათების ვიწრო წრეს. ამ შემთხვევაში გადასახადის გადამხდელებს არ რჩებათ საბრუნავი სახსრები წარმოების გაფართოებისათვის, მისი ტექნიკური და ტექნოლოგიური გადაიარაღებისათვის, რის გამოც მცირდება სამეურნეო აქტივობა, შესაბამისად ეცემა წარმოების მოცულობა და ვიწროვდება საგადასახადო ბაზა.

ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკური სისტემის ფუნქციონირების ეფექტურობა და სიცოცხლის უნარიანობა მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული ამ ქვეყანაში მოქმედი საგადასახადო სისტემის გამართულობასა და სახელმწიფოს მიერ გატარებულ საგადასახადო პოლიტიკაზე. გამომდინარე იქიდან, რომ გადასახადები სახელმწიფოს არსებობის ეკონომიკური საფუძველი და ბიუჯეტის შევსების ძირითადი წყაროა, ფისკალურ დანიშნულებასთან ერთად, გადასახადები ქვეყნის ეკონომიკის სახელმწიფოებრივი რეგულირების მძლავრ მექანიზმად გამოიყენება.

ქვეყნის ეკონომიკის სახელმწიფოებრივ რეგულირებაში საგადასახადო მექანიზმის გამოყენების აუცილებლობა, იმითაცაა განპირობებული, რომ დღეს, პრაქტიკულად, არ არსებობს ქვეყანა, სადაც ეკონომიკაში შექმნილი დოვლათი თანაბრად იქნება განაწილებულ, როგორც საზოგადოების წევრებს, ისევე ტერიტორიულ ერთეულებს შორის. იქიდან გამომდინარე, რომ სახელმწიფოს ერთ–ერთი უმთავრესი ამოცანა ქვეყანაში ფინანსური რესურსების მეტ–ნაკლებად თანაბრად განაწილებაა, აღნიშნული პრობლემის გადაწყვეტის მთავარ ინსტრუმენტად საგადასახადო რეზერვების გამოყენებით სწორედ სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების გადიდება და აღნიშნული შემოსავლების მცირე რესურსების მექანე ეკონომიკურ სუბიექტებზე (რეგიონი, მოსახლეობა) გადანაწილება – გამოყენებაა მიჩნეული.

სახელმწიფოს ეკონომიკური როლი ყველაზე მკაფიოდ ბიუჯეტთან მიმართებაში ვლინდება. იმის გამო, რომ სახელმწიფო ყოველთვის საჭიროებს ხარჯების ზრდის აუცილებლობას და მის პარალელურად

განიცდის საზოგადოების დაწოლას საგადასახადო განაკვეთების შემცირების მიზნით, ხელისუფლება ასეთი პოლიტიკის შედეგად ღებულობს მზარდ დეფიციტს, მაღალ ინფლაციას და ბოლოს, ფინანსურ კრიზისს, რომელიც საერთო ეკონომიკური კრიზისის წინაპირობაა.

ქვეყნის ეკონომიკური სისტემის ეფექტური ფუნქციონირება დიდად არის დამოკიდებული საგადასახადო სისტემის ორგანიზაციაზე. საქართველოს საგადასახადო სისტემა ეყრდნობა მკაცრად განსაზღვრულ ფისკალურ პოლიტიკას, ანუ იყენებს გადასახადების მხოლოდ ფისკალურ ფუნქციას, რომელიც გულისხმობს სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების შევსებას სტაბილური გადასახადებით და ცენტრალიზებული გზით, რაც სახელმწიფოს აქცევს უმსხვილეს ეკონომიკურ სუბიექტად.

მოქმედი საგადასახადო სისტემის და საგადასახადო კანონმდებლობის არასრულყოფილება, გადამხდელთა სახელმწიფო რეგისტრაციის დაუმუშავებლობა მნიშვნელოვნად განაპირობებდა საგადასახადო სამართალდარღვევებს, სწორედ, საგადასახადო სისტემისა და საგადასახადო პოლიტიკის არასრულყოფილება გახდა ქვეყანაში ხანგრძლივი საბიუჯეტო კრიზისის მიზეზი.

2018 წელს გადასახადებიდან მიღებული შემოსავლები მთლიანი ბიუჯეტის 76% შეადგენდა. თუ დავუკვირდებით იმას, საქართველო არ არის ეკონომიკურად ძლიერი სახელმწიფო და ეკონომიკური ზრდა არცთუ ისე დიდია, ბიუჯეტი მთლიანად ორიენტირებულია გადასახადებზე და არსებული სიტუციიდან შეგვიძლია გავაკეთოთ რეალური დასკვნა, თუ არ გაიზრდება მკვეთრად არსებული ეკონომიკური სიტუაცია და პარალელურად გადასახადები გაიზრდება, მოსახლეობის უმრავლესობა სღარიბისთვის იქნება განწირული.¹⁸

¹⁸ <http://www.geostat.ge> გამომოსმებულია 20.04.2019

A pie chart showing the distribution of responses for the question 'What is the most important factor in choosing a career?'. The chart is divided into six segments of different colors, each labeled with a factor and its percentage. The largest segment is dark grey, representing 'experience' at 78%. Other segments include 'education' (light grey, 13%), 'salary' (light blue, 5%), 'work environment' (yellow, 5%), 'social status' (red, 3%), and 'family background' (dark red, 3%).

Factor	Percentage
experience	78%
education	13%
salary	5%
work environment	5%
social status	3%
family background	3%

2019 წელს თუ განვიხილავთ დაგეგმილი ეკონომიკური ზრდის პროცენტული მაცვენებელი განსაზღვრულია 4.5%-ტი. 2020 წლეს კი ეს მაჩვენებელი გაზრდილია 0,5%-ით და დაგეგმილი ეკონომიკური ზრდა მიახლოებით 5%. სემდეგ წელსს ანალოგიურად შესაძლებელი იქნება 0,5% იანი მატება, აქედან გამომდინარე 2022 წლისათვის ეკონომიკურმა ზრდამ 6%-იან მაჩვენებელ უნდა მიაღწიოს 6.0%-იანი.

2019 წლისათვის ლარის დოლარის მიმართ გაცვლით საორიენტაციო კურსად 2.63 არის აღებული. ერთ მოსახლეზე შემოსავალი 2019 წელს 4 600 დოლარამდე უნდა გაიზარდოს. წლიური ინფლაციის მოსალოდნელი დონე 3%-ია. ექსპორტი 12.9%-ით უნდა გაიზარდოს, ხოლო იმპორტი - 6.6%-ით. მტავრობის ვალმა მშპ-ის 42.2% უნდა შეადგინოს - საგარეო ვალი მშპ-ს 32.4% იქნება, ხოლო საშინაო ვალი მშპ-ს 9.8%.

საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები 2019 წელს გეგმიური
მაჩვენებელი 10 487 700.0

დასახელება	2017 წლის ფაქტი	2018 წლის გეგმა	2019 წლის გეგმა
შემოსავლები	9,750,326.9	10,314,248.0	10,487,700.0
გადასახადები	8,991,307.4	9,490,000.0	9,645,000.0
გრანტები	350,602.4	414,248.0	382,700.0
სხვა შემოსავლები	408,417.1	410,000.0	460,000.0

218

რაც შეეხება გადასახადებს ის 9 645 000.0 განისაზღვრა. მთლიანობაში ბიუჯეტი გეგმიურთან შედარებით 423 მლნ – ით გაიზარდა და ჯამში 12. 5 მლნ ლარით განისაზღვრა.

დასახელება	2017 წლის ფაქტი	2018 წლის გეგმა	2019 წლის გეგმა
გადასახადები	8,991,307.4	9,490,000.0	9,645,000.0
გადასახადები შემოსავალზე, მოგებაზე და კაპიტალის ღირებულების ნაზრდზე	3,282,526.2	3,410,000.0	3,947,000.0
გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	2,525,970.7	2,780,000.0	3,166,000.0
საშემოსავლო გადასახადი	2,525,970.7	2,780,000.0	3,166,000.0
გადასახადი საწარმოებიდან	756,555.5	630,000.0	781,000.0
მოგების გადასახადი	756,555.5	630,000.0	781,000.0
გადასახადები საქონელსა და მომსახურებაზე	5,573,534.7	5,850,000.0	5,498,000.0
საყოველთაო გადასახადები საქონელსა და მომსახურებაზე	4,122,612.8	4,400,000.0	4,036,000.0
დამატებული ღირებულების გადასახადი	4,122,612.8	4,400,000.0	4,036,000.0
აქციზი	1,450,921.9	1,450,000.0	1,462,000.0
გადასახადები საგარეო ვაჭრობასა და საგარეო-ეკონომიკურ ოპერაციებზე	71,618.9	60,000.0	83,000.0
იმპორტის გადასახადი	71,618.9	60,000.0	83,000.0
სხვა გადასახადები	63,627.6	170,000.0	117,000.0

წყარო: საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო

საგადასახადო სისტემის მარეგულირებელი ინსტრუმენტების მოქნილად გამოყენება ხელსაყრელ პირობებს ქმნის სახელმწიფოს პირდაპირი ჩარევის გარეშე უზრუნველყოს ქვეყნის ეკონომიკური ზრდა. ამასთან, ოპტიმალური საგადასახადო შეღავათების დაწესებით საწარმოს განკარგულებაში დარჩენილი მოგების ნაწილით მას შეუძლია გააფართოვოს საწარმოო სიმძლავრეები, დაწეროს წარმოებაში უახლესი ტექნიკა და გახდეს კონკურენტუნარიანი. ამასთან, საჭიროა აუცილებელი საგადასახადო შეღავათების დაწესებისათვის ამოსავალ პუნქტად იქცეს წარმოების მიზნობრიობა და წარმოების განვითარების დონე. რაც უფრო დაბალია წარმოების დონე, მიზანშეწონილია, უფრო გაიზარდოს

საწარმოებისთვის საგადასახადო შეღავათები, რათა მათ განკარგულებაში დარჩეს, რაც შეიძლება მეტი ფინანსური რესურსები წარმოების მამულებების შემდგომი გაფართოებისა და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვისათვის.

საქართველოს მთავრობაც აქტიურად მუშაობს სხვადასხვა საგადასახადო შერავათების დაწესებაზე და ცდილობს წახალკისოს ბიზნეს სექტორი. წახალისება ძირითადად რეინვესტირების კუთხით დაიგეგმა და დღემდე მოდერნიზების პროცესშია. მსოფლიოში მომხდარმა კრიზისებმა პრაქტიკამ აჩვენა, რომ ერთიანი საგადასახადო სისტემის შექმნა ერთობ რთული და თითქმის მიუღწევადია. შესაძლოა ესთმა სისტემამ გაამართლოს ერთ ან რამოდენიმე ქვეყნის მაგალითზე, თუმცა დალუპოს სხვა უფრო მეტად განვითარებული ან განუვითარებელი სახელმწიფო. ესტონური მოდელის მაგალითს თუ განვიხილავთ მისი ეფექტი უდაოა და პრაქიკულადაც მიღწევადი შედეგებით ხასიათდება. საქართველოსში არსებული საშეღავათო პოლიტიკის შედეგად კომპანიებს მიეცათ საშუალება განავითარონ არსებული ტექნოლოგიური ბაზა, გაზარდონ წარმოება და მიიღონ უფრო მეტი ეკონომიკური სარგებელი.¹⁹

სტაბილური ეკონომიკის შესანარჩუნებლად სახელმწიფოს ვალდებულია სწორად განსაზღვროს არსებული რისკები, მოახდინოს მათი აკუმულირება ერთ სივრცეში და მყისიერი რეაგირება. ზედმეტად დაწესებულ გადასახადებს შეუძლია დიდი ზიანის მომტანი გახდეს ქვეყნის ეკონომიკისათვის, გაიზარდოს უმუშევრობა, შემცირდეს კერძო დანაზოგი, გაიზარდოს სახელმწიფო ხარჯები და სხვა. უმუშევრობის გავლენა ეკონომიკურ განვითარებაზე გამოიხატება შემდეგში: უმუშევრობა

¹⁹ ილარიონოვი ა., „ეკონომიკური თავისუფლება და ხალხთა კეთილდღეობა“, თავისუფლების ბიბლიოთეკა. კრებული V. „რეფორმები და თავისუფლება“, თბ., 2008.

(განსაკუთრებით ხანგრძლივადიანი) ამცირებს საზოგადოების ქვეყნის ადამიანისეული კაპიტალის სიდიდეს; ამცირებს დანაზოგების მოცულობას და შესაბამისად ინვესტიციებს, მათ შორის, ინვესტიციებს ინოვაციებზე. მცირდება სამეცნიერო-კვლევითი პროექტების დაფინანსება როგორც სახელმწიფოს, ისე კერძო სექტორის მხრიდან; აძლიერებს რა შემოსავლების უთანაბრობას, გარდა რესურსების გამოუყენებლობით გამოწვეული დანაკარგებისა, იწვევს დამატებით დანაკარგებს (ინვესტიციების შემცირებას), რომელიც დაკავშირებულია პოლიტიკური, სოციალური, ფსიქოლოგიური და კრიმინოგენური დამაბულობის ზრდასთან. უმუშევრობის აღმოსაფხვრელად სახელმწიფომ უნდა გაატაროს არა ინფლაციური პროცესების მაპროვოცირებელი პოლიტიკა, არამედ იმ ინოვაციების მასტიმულირებელი პოლიტიკა, რომელიც გაზრდის წარმოების მოცულობას ძველის გაფართოებისა და ახალი ეკონომიკური სფეროების ათვისების მეშვეობით. მას ეკონომიკის ინოვაციური რეგულირება შეიძლება ეწოდოს. ამავედროს ზედმეტად დაბალი გადასახადები სახელმწიფოს განვითარების შემაფერხებელი ფაქტორიც შესაძლოა გახდეს. ეკონომიკურ აღმავლობას შემდგომ მოზდევს ეკონომიკური დაქვეითება რომელსაც თან ახლავს მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ), დასაქმებისა და მოსახლეობის რეალური შემოსავლის შემცირება. ამ პროცესს უკავშირდება მოსახლეობის უმეტესი ნაწილის ცხოვრების დონის დაცემა. შემდეგ ეს პროცესი მეორდება, ანუ აღმავლობას კვლავ მოზდევს ახალი დაქვეითება. წარმოების ასეთი აღმავლობა და დაცემა ქმნის ეკონომიკურ ციკლს. რყევების მომენტები ეკონომიკაში უამრავია. სწორედ ამიტომ სხვადასხვა ფინანსური ინსტრუმენტები, ყოველდღიურად ცდილობენ იმუშაონ საგადასახადო რეფორმებზე, მოახდინონ მათი მოდერნიზება და ჩამოაყალიბონ ერთიან მძლავრ სისტემად, რომელიც უზრუნველყოფს ეკონომიკის მაღალი ტემპის შენარჩუნებას.

დასკვნა. ეკონომიკის ზრდასა და განვითარებაზე მოქმედებს უამრავი ფაქტორი. გადასახადები კი ამ ფაქტორთაგან უმთავრესია. ეკონომიკის აღორძინებისათვის საჭიროა დიდძალი შრომა და რესურსების ჯეროვანი განაწილება, გამოყენება. სახელმწიფოთა უმეტესობის პრობლემა სწორედ ეს წარმოადგენს, რესურსების არაეფექტიანი განაწილება, რის შედეგადაც ეკონომიკური ზრდა შეფერხებით მიმდინარეობს, რაც მთლიანობაში ქვეყნის რეიტინგზე და განვითარებაზე უარყოფითად აისახება. მსოფლიოში არსებობს უამრავი პრაქტიკა იმის თაობაზე, რომ სხვადასხვა ეკონომიკური მოდელები თუ თეორიები სხვადასხვა ქვეყნებისათვის განსხვავებულია. შესაძლებელია ერთი ქვეყნის ეკონომიკას მორგებული მოდელი მეორე ქვეყნისათვის სრულებით განსხვავებული აღმოჩნდეს. ინოვაციები და ტექნოლოგიური პროგრესი, რომელიც დღესდღეობით წამყვანი პოზიციით დომინირებს, უმთავრეს ფაქტორად წარმოგვიდგება ეკონომიკის განვითარებაში.

დედამიწაზე მცხოვრებ სულიერ არსებებ არ შეუძლიათ ცხოვრება წყლისა და ჰაერის გარეშე. ეკონომიკაც მსგავსად ამ ყველაფრისა ვერ იარსებებს თუ მას არ ექნება შესაფერისი გარემო ფაქტორები, რომლებიც უზრუნველყოფენ, გაანოციერებენ და მისცემენ ზრდისა და განვითარების შესაძლებლობას.

ეკონომიკის მიზანი არის მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლება, რომლის მიღწევაშიც დიდი როლის შესრულება შეუძლია ოპტიმალურად განსაზღვრულ გადასახადებს, რაც თავის მხრივ საზოგადოების მდგრადი განვითარებისა და კეთილდღეობის მიღწევის მნიშვნელოვანი ბერკეტია. ქვეყნის ეკონომიკის მდგრადი განვითარების მისაღწევად საჭიროა ისეთი ლიბერალური საგადასახადო პოლიტიკა, რომელიც უზრუნველყოფს ეკონომიკის ყველა დარგში სამეწარმეო აქტიურობის ზრდას და ქვეყნის მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლებას.

ეკონომიკური განვითარება ეკონომიკის სრულყოფა, მისი ახალ თვისებრიობაში გადასვლაა. ეკონომიკის, სამრეწველო ძალების, განათლების, მეცნიერების, კულტურის, ცხოვრების დონისა და ცხოვრების ხარისხობრივი და კაპიტალის ხარისხობრივი და სტრუქტურული დადებითი ცვლილებების გაფართოებაა. ეკონომიკური ზრდა განვითარების ერთ-ერთი არსებითი ფაქტორია, ხოლო, თავის მხრივ, ეკონომიკური განვითარება ქმნის ეკონომიკის რაოდენობრივი ზრდის განუსაზღვრელ პირობებს. მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნები დიდ რესურსს და დროს ხარჯავენ ამ პორტალის დაკავშირებაზე რასაც ეკონომიკურიზრდა და ეკონომიკური განვითარება ჰქვია.

გადასახადების როლი ეკონომიკის განვითარებაში უდაოა, რადგან ქვეყანა ვერ განვითარდება სანამ მას ფულადიკაპიტალი არ ექნება. ფულადი კაპიტალი ქონის შემთხვევაში აუცილებელია გარკვეული პრიორიტეტების განსაზღვრა გამომდინარე იქიდან თუ საითკენ აქვს ქვეყანას აღებული კურსი. საგადასახადო შეღავათების მეშვეობით შესაძლებელია გარკვეული ფინანსების მოძიება და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვა. სწორედ ამიტომ გადასახადები პირდაპირ თუ ირიბად ზემოქმედებს ეკონომიკის განვითარებაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ბახტაძე ლ., კაკულია რ., ჩიკვილაძე მ. საგადასახადო საქმე, თბ.,თსუ, 2007,
2. გველესიანი მ., ეკონომიკური რეგულირება, თბილისი 2000
3. ილარიონოვი ა., ეკონომიკური თავისუფლება და ხალხთა კეთილდღეობა, თავისუფლების ბიბლიოთეკა. კრებული V. რეფორმები და თავისუფლება, თბ., 2008.
4. კაკულია რ., საქართველოს საგადასახადო სისტემა და ფისკალური პოლიტიკა, ჟ. გადასახადები, N13, 2002
5. კოპალეიშვილი თ., ჩიკვილაძე მ., გადასახადები და დაბეგვრა, თბ.,თსუ, 2011
6. <http://www.geostat.ge> – საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული დეპარტამენტი

7. <https://www.mof.ge> – საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო
8. <http://www.economy.ge> – ეკონომიკის სამინისტრო